

**BOLA SHAXSINI RIVOJLANTIRISHGA YO'NALTIRILGAN
TA'LIM TEXNOLOGIYALARINING PEDAGOGIK ASOSLARI**

Abdijalilova Dono Yakubjan qizi

Alfraganus universiteti

Ijtimoiy fanlar fakulteti

Maxsus pedagogika(Logopediya) yo`nalishi

2-bosqich talabasi .

Ilmiy rahbar: Alfraganus universiteti

v.b dotsent PhD Azimova Dilnoza Sherzodovna

abdujalilovadono17@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada bola shaxsini rivojlantirishga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalarining pedagogik asoslari tahlil qilinadi. Maqolada shaxsga yo'naltirilgan yondashuvning mohiyati, asosiy pedagogik tamoyillari, ilmiy nazariyalar bilan bog'liqligi va zamonaviy ta'lim jarayonida qo'llanilishi ko'rib chiqilgan. Shuningdek, ushbu texnologiyalar yordamida bolaning individual qobiliyatlari, ichki motivatsiyasi va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishdagi samaradorligi haqida ma'lumot berilgan.

Kalit so'zlar:shaxsga yo'naltirilgan ta'lim , ta'lim texnologiyalari , pedagogik asoslar , individual yondashuv , motivatsiya ,bolaning rivojlanishi .

Zamonaviy ta'lim jarayonida eng muhim vazifa — bu bolaning shaxs sifatida rivojlanishini ta'minlashdir. An'anaviy ta'lim metodlari ko'pincha bilim berishga yo'naltirilgan bo'lsa, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalari bolaning individual qobiliyatlari, qiziqishlari va ichki

motivatsiyasini hisobga oladi. Ushbu yondashuvning pedagogik asoslarini tushunish, talabalarga zamonaviy ta'lim jarayonida samarali pedagogik faoliyatni tashkil etishga yordam beradi.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalarining mohiyati

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalari — bu bolaning individual xususiyatlari, qobiliyatlari, ehtiyojlari va qiziqishlarini hisobga olgan holda bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishga yo'naltirilgan pedagogik tizimdir. Ushbu yondashuv an'anaviy ta'lim metodlaridan farqli o'laroq, faqatgina bilim berish bilan cheklanmay, bolaning shaxs sifatida rivojlanishiga xizmat qiladi.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalari quyidagi asosiy pedagogik tamoyillarga tayangan:

Individualizatsiya

Har bir bola o'ziga xos o'quv xususiyatlariga ega. Bu tamoyil bolaning o'qish uslubi, qobiliyatlari, bilim olish tezligi va rivojlanish darajasini hisobga olgan holda ta'lim jarayonini tashkil etishni nazarda tutadi. Individualizatsiya bolaga o'z salohiyatini maksimal darajada namoyon etishga imkon beradi va ta'lim jarayonini shaxsiy ehtiyojlariga moslashtiradi. Masalan, ba'zi bolalar vizual vositalar orqali yaxshiroq o'rganadi, boshqalari esa amaliy mashqlar orqali bilimni mustahkamlaydi.

Faollik

Shaxsga yo'naltirilgan yondashuvda bola faoliyat orqali o'rganadi. Bilim olish passiv qabul qilish emas, balki amaliy tajriba va ijodiy faoliyat orqali yuzaga keladi. Faollik tamoyili bolaning muammolarni mustaqil hal qilish, qaror qabul qilish va ijodiy yondashuvni rivojlantirish qobiliyatini

oshiradi. Shu bilan birga, faol o'rganish bolada bilimni qabul qilishdan ko'ra, uni hayotiy vaziyatlarda qo'llashga tayyorlaydi.

Motivatsiya

Ta'lim jarayoni bolaning ichki qiziqishi va shaxsiy maqsadlariga asoslanishi kerak. Ichki motivatsiya o'quv jarayonida ishtirok etishni mustahkamlaydi va o'rganishga bo'lgan ehtirosni kuchaytiradi. Shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalar o'quv materialini bolaning qiziqishlariga moslashtirib, ularni faol qatnashishga undaydi, shu bilan birga o'zini rivojlantirishga intilishlarini rag'batlantiradi.

Ijtimoiy o'zaro ta'sir

Shaxsga yo'naltirilgan ta'limda bola boshqa o'quvchilar bilan muloqot va hamkorlik orqali o'sadi. Ijtimoiy o'zaro ta'sir bolaning kommunikativ ko'nikmalarini, jamoada ishlash qobiliyatini va empatiya darajasini oshiradi. Guruh ishlari, loyihaviy mashg'ulotlar va rolli o'yinlar bolaning shaxsiy rivojlanishi bilan birga ijtimoiy tajribasini ham boyitadi.

Shu tarzda, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalari bolaning shaxsiy qobiliyatlarini rivojlantirish, ichki motivatsiyasini kuchaytirish va ijtimoiy ko'nikmalarini shakllantirish orqali ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi. Ular nafaqat bilim berishga, balki bolaning mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv va ijtimoiy faoliyatga tayyorligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Pedagogik asoslar

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalari zamonaviy pedagogikaning nazariy asoslari bilan mustahkamlangan bo'lib, u bir nechta mashhur ilmiy nazariyalar bilan izohlanadi. Bu nazariyalar ta'lim jarayonida

bolaning individual xususiyatlarini hisobga olish, uning faoliyatini rag'batlantirish va shaxs sifatida rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladi.

1. Vygotskiy nazariyasi

Lev Vygotskiyning rivojlanish nazariyasi shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalarining asosiy pedagogik poydevorlaridan biridir. U "zamonaviy rivojlanish zonasasi" kontsepsiyasini taklif qiladi. Bu nazariyaga ko'ra, bola o'zining mustaqil imkoniyatlaridan tashqari, o'qituvchi yoki malakali hamkasblar yordamida yanada yuqori darajada rivojlanishi mumkin bo'lgan hududda faoliyat yuritadi.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'limda bu prinsip quyidagicha qo'llaniladi: o'qituvchi bolaga bilimni passiv tarzda bermaydi, balki yo'l-yo'riq ko'rsatadi, savollar berib fikrlashga undaydi, murakkab vazifalarni qismlarga ajratib tushuntiradi. Shu tarzda bola o'z qobiliyatlarini rivojlantiradi, yangi bilimlarni mustaqil o'zlashtirishga tayyor bo'ladi.

2. Montessori yondashuvi

Mari Montessori yondashuvi bolaning shaxs sifatida rivojlanishini ta'minlashda erkinlik va faollik tamoyiliga tayangan. Montessori pedagogikasi bo'yicha bola o'z qiziqishi va ichki motivatsiyasi asosida o'rganadi. O'quv muhiti esa bolaga tanlov qilish imkoniyatini beradi: materiallar erkin joylashtirilgan, faoliyat turli darajalar va yo'nalishlarda bo'lishi mumkin.

Montessori yondashuvi shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalarda quyidagicha aks etadi:

- Bola o'z sur'ati va qiziqishi bilan o'rganadi.
- O'qituvchi faqat kuzatuvchi va yo'l-yo'riq beruvchi rolini bajaradi.

- Mashg'ulotlar amaliy va real hayotiy vaziyatlarga yaqin bo'lib, bolaning mustaqil qaror qabul qilish va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

3. Dewey yondashuvi

Jon Dewey pedagogik yondashuvi tajriba va amaliy faoliyatga asoslangan ta'limni ta'kidlaydi. Uning fikricha, ta'lim jarayoni faqat nazariy bilim berish bilan cheklanmasligi, balki bolani real hayotiy vaziyatlar bilan tanishtirish orqali amalga oshirilishi lozim.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim kontekstida Dewey yondashuvi quyidagicha qo'llaniladi:

- Mashg'ulotlar amaliy va muammoli vaziyatlarga yo'naltiriladi.
- Bola o'z tajribasi orqali bilimni mustahkamlaydi.
- Tafakkur va ijodiy yondashuv rivojlanadi, shuningdek, muammolarni hal qilish va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalari shakllanadi.

Ta'lim texnologiyalarining turlari

Bola shaxsini rivojlantirishga yo'naltirilgan ta'lim jarayonida turli pedagogik texnologiyalar keng qo'llaniladi. Ular bolaning individual xususiyatlarini hisobga olib, bilim olish jarayonini faol, qiziqarli va samarali qiladi. Quyida eng keng tarqalgan va samarali ta'lim texnologiyalari ko'rib chiqiladi:

1. Faol o'quv metodlari

Faol o'quv metodlari bolani faol ishtirokchi sifatida jalb qiladi. Bu metodlar bolani passiv ravishda bilim qabul qilishdan tashqariga olib chiqadi

va ularni muammolarni mustaqil hal qilish, tanqidiy fikrlash va ijodiy yondashuv ko'nikmalarini rivojlantirishga yo'naltiradi.

Ushbu metodlarga quyidagilar kiradi:

- Muammoli vaziyatlar: o'quvchilar real yoki simulyatsiya qilingan muammolarni hal qilishga majbur bo'ladilar.
- Loyiha ishlari: guruh yoki individual loyihalar orqali bola mavzuni chuqur o'rganadi va natijalarni amaliyotda qo'llaydi.
- Rolli o'yinlar: bola turli vaziyatlarda o'z rolini bajaradi, ijtimoiy va kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantiradi.

2. Individual ta'lim yo'nalishlari

Individual yo'naltirilgan ta'lim bolaga o'z salohiyatiga moslashtirilgan ta'limni taklif etadi. O'quv material bolaning bilim darajasi, o'rganish sur'ati va qiziqishlariga mos keladi. Bu yondashuvning afzalliklari:

- Bola bilimni o'z sur'ati bilan o'zlashtiradi, ortiqcha bosim sezmaydi.
- Zaif tomonlari aniqlanib, shaxsiy rivojlanishga yo'naltirilgan mashqlar beriladi.
- Mustaqil o'rganish va o'zini baholash ko'nikmalari shakllanadi.

3. Interaktiv texnologiyalar

Zamonaviy ta'limda interaktiv texnologiyalar bolalarni bilim olish jarayoniga raqamli vositalar orqali faol jalb etadi. Bu texnologiyalar o'quv jarayonini qiziqarli va samarali qiladi. Masalan:

- Multimedia vositalari — animatsiyalar, videodarslar, interaktiv prezentatsiyalar.

- Elektron resurslar — elektron kitoblar, test va o'quv dasturlari.
- Onlayn platformalar — virtual laboratoriyalar, masofaviy o'quv kurslari va forumlar.

Interaktiv texnologiyalar bolaga o'rganishni tajribaga asoslash, amaliy mashqlarni bajarish va bilimni mustahkamlash imkonini beradi.

4. Differensial va integratsion yondashuv

Differensial yondashuv turli darajadagi bilimga ega bolalarni hisobga olib, o'quv jarayonini individual tarzda tashkil etadi. Shu bilan birga, integratsion yondashuv turli qobiliyatga ega bolalarni bir guruhda birlashtirib, ular orasida ijtimoiy hamkorlikni rivojlantiradi.

Bu yondashuvning afzalliklari:

- Har bir bola o'z imkoniyatlariga mos mashg'ulotlarga ega bo'ladi.
- Ijtimoiy ko'nikmalar, hamkorlik va empatiya rivojlanadi.
- Guruhdagi turli qobiliyatga ega bolalar o'zaro bilim va tajriba almashadi, bu esa umumiy rivojlanishga hissa qo'shadi.

Shu tarzda, yuqoridagi texnologiyalar birgalikda ishlatilganda, bola shaxsini rivojlantirishga yo'naltirilgan ta'lim jarayoni individual qobiliyatlar, motivatsiya va ijtimoiy faoliyatni hisobga olgan holda samarali tashkil etiladi.

Xulosa

Bola shaxsini rivojlantirishga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalari zamonaviy pedagogikaning markaziy elementiga aylangan. Ular individual yondashuv, faol o'rganish va motivatsiyani hisobga olgan holda ta'lim jarayonini samarali qiladi. Shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalarni qo'llash

orqali ta'lim sifati oshadi, bolalar nafaqat bilim, balki mustaqil fikrlash, ijodiy va ijtimoiy ko'nikmalarni ham egallaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdullaeva M. **Pedagogika nazariyasi va amaliyoti.** – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
2. Azizxo'jaeva N.N. **Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat.** – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2018.
3. Karimov I.A. **Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch.** – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
4. Qo'chqorov R., Xo'jayev O. **Zamonaviy ta'lim texnologiyalari.** – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
5. Saidahmedov N. **Yangi pedagogik texnologiyalar.** – Toshkent: O'qituvchi, 2017.
6. To'xtaboyev B. **Ta'limda shaxsga yo'naltirilgan yondashuv.** – Toshkent: Innovatsiya, 2021.
7. Vygotskiy L.S. **Bola ruhiy rivojlanishi muammolari.** (o'zbek tiliga tarjima). – Toshkent: Fan, 2016.
8. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
9. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarorlari va ta'limga oid me'yoriy hujjatlari.